

בעזהש"ת

שפע חיים

לקוטי דברי תורה

לפרשיות התורה ומועדי השנה
שנה כ"ו

♦ בעידן רעוא דרעוין ♦ שיעורי חומש ורש"י
♦ דרושים ♦ אגרות קודש ♦ פרפראות

מאת

כבוד קדושת מרן אדומו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
אברק"ק צאנז-קלויזענבורג

יוצא לאור מדי שבת בשבתו ומדי מועד במועדו ע"י
מכון להוצאת "דברי תורה"
איגוד חסידי צאנז

שנת תש"ע לפ"ק

למען אחי ורעי אדברה נא ואבקשה טוב [אין טוב אלא תורה]

מי שיש בידו ד"ת מדא"ח שעדיין לא ראו אור הדפוס
מתבקש להמציאו לאחד מנציגי המכון, וזכות הרבים תלוי בו.

וכן מי שברצונו לתרום הדפסת גליון בעידן חדוותא, או להנצחת יקריו - יפנה לאחד מנציגי המכון.

✂ ✂

והננו פונים בזה בקריאה נרגשת לכל אנ"ש נדיבי עם אלקי אברהם אשר נדבה רוחם אותם לתרום
הדפסת אחד הגליונות, שיואלו נא לשלם את התחייבותם בהקדם הכי אפשרי למען נוכל להמשיך
ולהוסיף חיל בעבודת הקודש תמידין כסדרן, ובזכות המצוה תתברכו ממעון הברכות בשנה טובה
ומבורכת בכל ברכאין טבין, שנת גאולה וישועה במהרה דידן אמן.

נציגי המכון:

לעיקוואד	בארא פארק
הר"ר דוד מאשינסקי הי"ו	הר"ר צבי אסקל הי"ו
מאנטריאול	וויליאמסבורג
הר"ר יצחק צבי מארגירעטען הי"ו	הר"ר אלי' רייכמאן הי"ו
לאנדאן	מאנסי
הר"ר ברוך הלוי זילבערמאן הי"ו	הר"ר דוב קרעש הי"ו
ארה"ק	יוניאן סיטי
הר"ר שמשון וויליגער הי"ו	הר"ר צבי יעקב לענטשעווסקי הי"ו

המען למשלוח:

מכון להוצאת דברי תורה

1359 50th Street

Brooklyn, NY 11219

(718) 431-1055

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זעוקללה"ה

גלין א'

[תש"ע]

שנה כ"ו

בשיעור חורש"י פרשת בראשית תשכ"ט

ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה וגו' (בראשית א, ט). בכאר מים חיים (פרשת ד"ה ויאמר אלקים וגו' או יתבאר) כתב: לכאורה אחת משתי אלה מיותר, כי אחר שאמר יקוו המים מתחת השמים ממילא תראה היבשה על ידי כך, כי הארץ כבר היתה בתוך המים מיום ראשון כידוע, ועבור זה לא אמר כאן יהי יבשה רק שתראה היבשה אחר הקוות המים וזה היה ממילא.

ויש לבאר, על דרך מאמר חז"ל (שמות רבה פרשה כא, ו) על פסוק ואתה הרם את מטך, אמר משה לפני הקב"ה אתה אומר לי שאקרע את הים ואעשה את הים יבשה, לא כך אמרת שאין הים נעשה יבשה וכו' אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה מה כתיב ויאמר אלקים יקוו המים וגו' אני הוא שהתניתי עמו, כך התניתי עמו מתחלה וכו' שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו (שם כו) לתנאו הראשון וכו', עד כאן לשון המדרש.

והוא תמוה, כי איך מרמז באמירת יקוו המים שיעשה ממנו יבשה. ונראה לומר כי כך פירוש הכתוב ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, ולפעמים ותראה היבשה פירוש שתראה בו היבשה להיות נצב כמו נד ויעברו בתוכו ביבשה. וזה הוא התנאי שהתנה הקב"ה עמו שאף אחר שיקוו המים למקום אחד לפעמים תראה היבשה בו שיהיה נקרע לפני בני ישראל ולכך כתיב ויעברו בני ישראל בתוך הים ביבשה, ביבשה הידועה, זו שאמר הקב"ה ותראה היבשה, עכלה"ק.

אך לפי זה צריך לבאר אומרו ויהי בן, הלא זה לא היה רק אחר אלפים וארבע מאות שנה כשיצאו בני ישראל מארץ מצרים. לכן אל ביאור הענין נקדים דברי זק"ק בישמח משה (פרשת נצבים בהפטרה): הגה אמרו חז"ל ביומא (לח) בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשי הכתב ואמרו עליו שם רשעים ירקב, דהיינו שאחזו ד' קולמסין בד' אצבעותיו, וכותב שם בן ד' בכת אחת. ויש להבין מאי מעליותא כולי האי ואיזה צורך גדול יש בזה שהמונע מללמוד נקרא רשע, וכי בשביל שלא ירצה ללמוד איזה תחבולה נפלאה נקרא רשע, אלא ודאי דיש בזה צורך גדול והיינו כי ידוע שהוראת שם הו"ה ב"ה הוא היה הוה ויהיה, כמבואר בשלחן ערוך (א"ח ס"ה ה), וזאת ראוי לידע לכל בר דעת כי אינו נפרד עבר מהוה ועתיד כאחד לפניו ית', וכל מה שהיה הוא הוה ועתיד להיות כאחד לפניו ית', וכל מה שעתיד, הוא היה והוה, וזה מאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת א, ט ג, טו) מה שהיה הוא שיהיה. ואשר עתיד להיות כבר היה.

ונ"ל שזה אחד מן הטעמים שאסר לנו להזכיר שם הו"ה ב"ה ככתבו כאמרם זה שמי לעלם, משום דאי היה אפשר להוציא כל השם כאחת בלי הקדמת אות אחת לחברתה, להורות כי אין העבר קודם ולא העתיד מאוחר הוי שרי כי הוא יחוד האמיתי, אבל מכיון שאין הפה יכול לדבר בן וא"א מבלי הקדמת אות לאות לכך אסור כי הוא כפירוד ח"ו, לכך זה שמי לעלם כנ"ל.

אם בן בעת הכתיבה הוא רב חסד מהשי"ת שהותר לנו לכתוב שמו הקדוש אף שאי אפשר בלי הקדמת אות לאות בכותב אחד, וד' כותבין הוא נראית פירוד יותר, כדי שלא ישתכח וישקע מאתנו ח"ו לגמרי השם

הקדוש הזה המחיה כל העולמות, אבל אם היה אפשר לכתוב מבלי הקדמת אות לאות רק ד' אותיותיה כאחד בבת אחת ודאי מה טוב ומה נעים, ומדרגתו של שם הנכתב הזה ודאי רבה למעלה מראש עד אין חקר ואין סוף ואין מספר ואין ערך כי הוא היחוד האמיתי.

לבך בן קמצר שהיה יודע לעשות כך ולא רצה ללמוד, עליו נאמר שם רשעים ירקב כי הוא מונע בר וברכה ושפע טוב לבית ישראל שפע קודש ממקום קודש יהלך גבוה על גבוה, כנ"ל ברור. אתדה"ק.

ברם זה למעלה מהשגתינו, כפי שאומרים בשיר היחוד (ליום ראשון) אתה לבדך מכיר שבחך ואין זולתך יודע כחך. ואמר החכם (עקרים מאמר ב' פ"ל) אילו ידעתי הייתי. דאפילו מהותם של מלאכים ושרפים ודברים רוחניים קשה להשיג, וצריך לזה מדרגה גדולה בכחית נבואה והתפשטות הגשמיות, ומכל שכן שאין לנו השגה באור אין סוף ב"ה וב"ש, כדוגמת סומא שלא ראה מאורות מימיו. כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים שאנחנו אפילו לא מתחילים להשיג ולהבין בחקירה האלקית שהיא למעלה משכלנו והבנתנו.

כיוצא בדבר כתב רביה"ק הבעש"ט ז"ע בתוך מכתב לניסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב ז"ע: ראיתי שדנו אותך בהיכל אחד ורצו לדין אותך למיתה ח"ו מפני שהעזת פניך נגד הרב אב"ד וכו'. והשיב רבי גרשון להבעש"ט איני יודע מה אידן כך, כי המעשה אמת, אבל אתפלא כי ראית שדנו אותי קודם המעשה, כפי היום אשר גרשם על מכתבך. והשיב לו הבעש"ט שאין אתה יודע איך רואים למעלה, ששם בשמים ממעל אין סדר זמנים (עי' מדרש ריב"ש טוב עמ' פ"ג).

כזה יש לפרש אומרו ויהי כן, שבעולם הגשמי היה ותראה היבשה רק לאחר אלפיים וארבע מאות שנה כשיצאו בני ישראל מארץ מצרים, אולם בשמים אין סדר זמנים והיה הנס של קריעת ים סוף תיכף בבריאת העולם.

*

ולדרבנו אפשר לומר בנותן טעם אומרנו בברכת התורה ברוך אתה ה' נותן התורה. ולהבין בעי הרי השי"ת נתן לנו התורה לפני אלפי שנים, ומה פשר האמירה בלשון הוה.

ויבואר בהאמור דהנה אנחנו חיים תחת גדרי הזמן, ואצלנו היה מעמד קבלת התורה לפני אלפי שנים, אמנם השי"ת הוא למעלה מן הזמן, ודבר אלוקנו יקום לעולם, ובכל עת וזמן נותן התורה כי אצלו ית' אין סדר זמנים.

* * *

בסדר הבריאה מצינו שביום הראשון ברא השי"ת את השמים ואת הארץ וביום השני הכדיל באמצע המים בין מים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע, וביום השלישי צוה השי"ת שיקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה.

ונתתי אל לבי להתבונן הלא באתא קלילא ברא השי"ת את העולם, א"כ מדוע לא ברא תיכף ביום הראשון שלישי או שני שלישים מים והשאר יבשה, ועל מה עשה השי"ת ככה שקודם יכסו המים את הארץ ואחר כך יקוו המים אל מקום אחד. ואלו הם דברים העומדים בכבשונו של עולם בסוד מעשה בראשית, הן הן סתרי תורה שאין דורשים אלא לחכם ומבין מדעתו (הגיגה יא:), ומכל מקום הרשות נתונה להתבונן בפשוטו של מקרא כפי שנלמד גם לתינוקת של בית רבן.

והנראה בהקדם דברי המדרש ודבר אלוקינו יקום לעולם, ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. שבאותו מעמד שברא השי"ת את עולמו, נקבעו גדריו וסדרי הטבע וכך מתנהג העולם. לכן אם היה בורא תיכף ביום הראשון שלישי או שני שלישים מים והשאר יבשה, אז לא יתכן שהים יתן חלק ממנו ליבשה, כפי שמבואר ברש"י (פר' קרה ד"ה והקריב) שגבולות חלק הקב"ה בעולמו וא"א להפוך בוקר לערב.

אבל ה"בוכ"ע צופה העתידות רצה לבקוע הים לפני בני ישראל בהוציאו אותם מארץ מצרים, לכן צוה שיתן הים חלק ממנו ליבשה. וכן מצינו אצל פנחס בן יאיר (חולין ז:) שפגע בגינאי נהרא אמר ליה גינאי חלוק לי מימך ואעבר כך וכו'. לכן בתחלת בריאתו עלה במחשבה לפניו ית' שהים והיבשה יהא בריאה אחת, ואח"כ הבדילו, בצירוף תנאי שיוכל להחזירם לקדמותם.

ולדרבננו יבואר המדרש (שמו"ר כא, ו) אמר לו הקב"ה למשה לא קראת יקוו המים אל מקום אחד. שכך אמר הקב"ה למשה שלכן בראתי המים והארץ יחדיו, ואח"כ צויתי שיפרדו, כדי להתנות עמהם תנאי שאף אחר שיקוו המים למקום אחד יבקעו ויתהפכו ליבשה לפני בני ישראל.

* * *

באבות דרבי נתן (פרק לה משנה ט) רשב"ג אומר עתידה ירושלים שיתקבצו בתורה כל האומות וכל הממלכות שנאמר (ירמיה ג, יז) ונקוו אליה כל הגוים לשם ה', ולהלן הוא אומר (בראשית א) יקוו המים, מה [קווי האמור להלן ליכנס] כל מימי בראשית למקום אחד, אף קווי האמור כאן לקבץ כל האומות והממלכות לתוכה שנאמר ונקוו אליה כל הגוים.

והנראה בפשטות שהיא מועט מחזיק את המרובה, דהרי בדרך הטבע צר ירושלים מהכיל בתוכה כל האומות והממלכות, כי כיום ישנם בהעולם יותר משלש מיליארד גוים, ואפילו אם יהרגו במלחמת גוג ומגוג מיליארד גוים ויותר, מ"מ הרי ישארו עוד הרבה, כאמרם ז"ל (שבת לב:) שלכל יהודי יהיה אלפיים ושמונה מאות עבדים שנאמר (זכריה ח) כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמור נלכה עמכם וגו', ואפילו אם יהיו העבדים רק לצדיקים ואוהבי ושומרי מצותיו, מ"מ הרי הרבה אומות יתגיירו ויקבלו עול התורה והמצוות. ובהכרח שתהיה כאן גם של מועט המחזיק את המרובה.

כן היה גם בזמן הבית. ובאמת מפליא הדבר איך עזרת ישראל שהיתה מיועדת לקלוט רבבות אלפי ישראל לשחיטת הפסח היתה ברוחב קל"ה אמה ובאורך קפ"ז אמה בלבד, ורוחב הפתח היה י"א אמה, ואת קרבן פסח לא הקריבו יותר משלש כיתות כמו שדרשו (פסחים סד:) מקהל עדת ישראל, והיו באו לשם יותר מ"ב מיליון איש, כפי שמצינו (שם) פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל, אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים, נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים רבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים, חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה, ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, עיי"ש. כלומר מליון ומאתים אלף קרבנות שעל כל אחד מהם נמנו לפחות עשרה בני אדם, זאת אומרת יותר מ"ב מליון איש.

*

נקדים עוד דהנה ידוע מה שפירש החתם סופר (שו"ת חיו"ד סי' רלד) על מה שאמרו במשנה (אבות ה, ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבהמ"ק וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, והקשה בזה הלשון: מהו הרבותא בזה, וה' ודע כי עיני ראו כאן בחו"ל דבר זה ולא אוכל לפרש מפני פריצי עמינו, [ואומרים (עי' באהל לאה בריש ספר כת"ס עה"ת סוד"ה דרך לימודו, ובאבני המקום אבן ישראל אות סה) כי כוונתו היתה לבית מדרשו שבפרשבורג שהכיל

את כל התלמידים שבאו ללמוד בישיבתו ואת כל הבאים לשהות במחיצתו ולא אמר אדם צר לי המקום. כן בקודש חזינו אצל זקה"ק מצאנו זי"ע שהחדר שבו בירך את כל בני עירו וכל הקהל בערב יוב"פ היה צר מאד והיו נכנסים לשם אלפי איש.]

ומבאר החתם סופר שהקדושה אינה תופסת מקום, לכן היו משתחווים רווחים כדי שיוכל כל אחד להתפלל להשי"ת כל משאלות לבו ולא ישמע חבירו, ולא רצה הקב"ה לעשות נס גם בעמידה רווחים שלא יקופח שכר אגרא דוחקא דבי כלה, עיי"ש. יוצא שהנס של עומדים צפופים ומשתחווים רווחים היה אך ורק לכלל ישראל.

*

נתנה ראש ונשובה לבאר הברייתא רשב"ג אומר עתידה ירושלים שיתקבצו בתוכה כל האומות וכל הממלכות שנאמר ונקוו אליה כל הגויים, שלעתיד לבא יקובץ בתוך ירושלים כל הגויים, שיתקיים גם אצלם הנס של עומדים צפופים ומשתחווים רווחים.

וממשיך הברייתא לבאר את זאת, שלהלן הוא אומר יקוו המים זה קווי האמור להלן ליבנם כל מימי בראשית למקום אחר. וכמו שאי אפשר להבין ולהשיג איך הקוה כל המים אל הים הגדול הלא שטוחין היו על פני כל העולם עד לרקיע, וכפי שמבואר בחז"ל (חגיגה יג, א) שמהארץ עד לרקיע הוא מהלך של ת"ק שנים, וגם למעלה מהרקיע היו מים, אף קווי האמור כאן לקבץ כל האומות והממלכות לתוכה שנאמר ונקוו כל הגויים, כן אי אפשר להשיג איך שירושלים יכיל בתוכה כל האומות.

ביותר נ"ל דהנה האוה"ע נקראו מים, שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות וגו' ונהרות לא ישמפוה (שיר השירים ה, ז), מים הזידונים (תהלים קכד, ה), ובא הברייתא לומר שהתוה"ק כבר רומז שיקוו כל הגויים אל תוך ירושלים, שנאמר יקוו המים אשר מתחת השמים אל מקום אחד, שעוד יהיה עת וזמן שכל הגויים אשר מתחת לארץ יתקבצו אל מקום אחד. וכאן רמז בתוה"ק את עולם התיקון.

* * *

עוד נראה, דהנה ידוע מפי ספרים וסופרים שמים הם מקור התאוות. וכמו שכתב זקה"ק בעל עמרת צבי זי"ע בספה"ק סור מרע, שבכוס מים אחד אפשר ליפול מאגרא רמא לנוקבא דתהומא רבא, אם אין מכויץ לש"ש לחזק הגוף לתורה ולעבודה.

וכבר פירשתי זה כמה מה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו, ה) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, שאף כששותים כוס מים צריכים לזוהר לשתות לשם שמים, ולכוון כל הכוונות הראויים לה.

*

ונקדים עוד דברי זקה"ק זי"ע באגרא דכלה (פרשתן), וז"ל: ויאמר אלקים יקוו המים אל מקום אחד. יש לרמוז מוסר נאה ברמז הפסוק, הנה כל התענוגים שבעולם מכונים בשם מים, כי מיסוד המים רודף אדם אחר תענוגים כי המים מצמיחים כל מיני תענוגים, וכשמתגבר באדם יסוד המים מתאוה לתענוגים, והנה כשהאדם מתאוה לתאוה הנה מצמער כשאינו עוסק בתאוה ההוא וקשה לו לפרוש הימנה.

וסגולה לזה בהעלות על לבו אהבת יוצרו שמוטבע בטבע איש הישראלי ממקבלי התורה שאפילו הוא מפחות הערך ובעל תאוה כשרוצים לכופו לכפור באמונת אלקים חיים הנה הוא מוסר נפשו על קדושת שמו ית', והנה כשמוסר נפשו למיתה הוא כבר מבטל כל תענוגי עוה"ז עבור אהבת יוצרו, והנה אם עושה כן בעבור אהבת יוצרו לבטל כל תענוגי עוה"ז ולקבל על עצמו יסורי מיתה הקשים איך לא יחסום תאותו כרגע בעבור אהבת יוצרו.

והנה בהעלות זאת על לבו בכל זמן אזי בנקל לו לחסום תאוותו, וזה שנצטוונו לקרות ק"ש בכל יום פעמים ולקבל ע"ע בתיבת אחד למסור נפשינו על קדושת שמו וזה שנרמזו יקנו המים, היינו כל תענוגי עוה"ז, אל מקום אחד, היינו למקום שאומר אחד, הנה מקבל ע"ע יסורי מיתה בעבור אהבתו ית"ש, מכש"כ שיבטל תענוגו כרגע עבור אהבתו ית"ש, עכדה"ק.

כן מבואר בסידור כתר נהורא ככוונת תיבת אחד בפסוק ראשון של ק"ש שמוכן לקבל עליו ד' מיתות בי"ד עבור אהבתו ית"ש.

והאמת ניתן להיאמר שדבר זה רואים גם אצל פחותי עמינו, שכל יהודי בכל מצב שהוא מוכן למסור נפשו להבורא ית"ש, כאשר עינינו ראינו מדור האחרון כשהיינו אצל הצר הצורך היטלר ימ"ש, כיצר יהודים פשוטים מסרו נפשם כדי להניח תפילין, וכן על שמירת שבת ושאר מצוות.

בדירי הוה עוכדא בשבת האחרונה שהייתי בקלויזנבורג, לפני שהעבירו אותנו לגיטו, בא אלי יהודי אחד מתושבי המקום, יהודי פשוט בתכלית, וסיפר לפי תומו כי שכינו הנוצרי מוכן לקחת את שלשת בנותיו תחת חסותו ולהחביאם עד יעבור זעם, אך יען כי יודע הוא שמדרך זו שלוקחים אותם לא ישובו לעולם, כי ישרפו אותם ככבשנים, מנוי וגמור עמו לקחת גם את בנותיו יהודיו, כי אין הוא חפץ להשאיר אחריו ילדים שימירו דתם ויחיו כגויים.

על פי תורה החלטתי שהיות והנוצרי לא אמר שימירו דתם, והתורה צותה וחי בהם ולא שימות בהם (יומא פה, ב) על כן אם הנוצרי מוכן להכניס הילדים תחת חסותו אולי יצמח מזה איזה רוח והצלחה, וכמו שהובא בבית יוסף (יו"ד קנ"ז) מעשה ברכ אחד ששחט תינוקות הרבה בשעת השמיר שירא שיעבירום על דת והיה עמו רב אחד וכעס עליו וקראו רוצח, והוא לא הש לדבריו, ואמר הרב המונע אם כדברי יהונג אותו רב במיתה משונה וכן היה שתפשוהו עכו"ם והיו פושטים עורו ונותנין חול בין העור והבשר ואח"כ נתבטלה הגזירה, ואם לא היה שוחט אותם אפשר שהיו ניצולים ולא היו הורגים אותם.

איני יודע אם שמע בקולי או לא, אבל זאת ידעתי שחלק מבנותיו נשארו בחיים ונשאו ליהודים יראים ושלמים, אחד מבנותיו נשא לאברך חסידי בלונדון, ונהנית שראיתי שהצדק עמי.

כן היה בהונגריה שהרשעים אמרו להיהודים שאם ימירו דתם ינצלו וישארו בחיים, אולם שארית ישראל לא אבו בכך, רק הלכו כצאן למבח להרוג ולאבד ולמכת ולחרפה.

על פי זה יבואר אומרים ז"ל (ברכות ה.) א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו', נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. כשבא היצה"ר לפתות את האדם, יחשוב בלבבו הרי אני מוכן למסור נפשי למען כבודו ית"ש, והאם על תאוה קטנה לא אמסור נפשי.

בתוספת נופך על דברי זקה"ק באגרא דכלה זי"ע נראה, בהקדם דברי הרה"ק מראפשיץ זי"ע בספה"ק זרע קודש, שע"פ טבעיות העולם אדם רוצה לחיות, וכל אשר לו יתן בעד נפשו, אמנם כשיהודי מוכן בכל עת ורגע למסור נפשו עבורו ית"ש הוא משנה את טבעו, ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו, ובזכות זה שמוכן למסור נפשו למען כבודו ית"ש, זוכה שאף משמים משנים לו את הטבע, וזוכה לנסים ונפלאות שלא כדרך הטבע.

בזה יובן שפיר מאמר המדרש (מדרש ויושע) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו (שמות יד, טו), שהיו יראין ישראל לבוא בים עד שקפץ נחשון בן עמינדב וירד תחלה בים, [וצעק הושיענו אלוקים כי באו מים עד נפש] ואחריו באו כל ישראל תוך הים, והמים להם חומה מימנם ומשמאלם. להבין בעי מדוע עשה השי"ת הטוב והמטיב ככה, שיהיו ישראל יראין כל כך לבוא בים, מדוע לא עשה שיהיו המצרים יראים לגשת אל בני ישראל.

אך לדרכנו יתבאר היטב שלא היו ישראל ראויין שיעשה להם נס שלא כדרך הטבע, רק כשקפץ נחשון בן עמינדב אל תוך הים ומסר נפשו, ובמדה שאדם מודד מודדין לו, אז זכו שיצילם השי"ת שלא כדרך הטבע.

יסוד הדברים מצינו בחז"ל (ברכות כ.), אמר ליה רב פפא לאביו מאי שנא ראשונים דאיתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא וכו' ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה אתי מיטרא ואנן קא מצערינן נפשית ומצוח קא צוחינן ולית דמשגת בן, אמר ליה קמאי הוה קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, כי הא דרב אדא בר אהבה חזייה וכו', עיי"ש.

לבן התנה השי"ת תנאי שיקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה, כלומר אם יהא יקוו המים אל מקום אחד כדברי זקה"ק זי"ע באגרה דכלה שיאסף כל התאוות וימסור נפשו להשי"ת ויקבל ע"ע ד' מיתות בי"ד היפך טבעו, אז ותראה היבשה, יזכה שישנו גם עבורו טבע העולם, להפוך מים ליבשה, מדה כנגד מדה.

*

נתנה ראש ונשובה לבאר האבות דרבי נתן, דהנה אחרי שכל זאת באתנו במשך שנות גלותינו, אין אנו רוצים שהגאולה יהיה כשיטת שמואל (ברכות לד:) שאין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד.

ונקדים עוד לבאר מה דאיתא בלקוטי תורה להאריז"ל עה"כ (במדבר כד, כג) או מי יחיה משמו אל, אותיות משמואל עיי"ש. דהנה הכתוב מבאר שם מה שיהיה כשיבא משיח צדקנו לגאלינו. זי"ש או מי יחיה וי לאלו שישארו בחיים, משמואל כשיתקיים הגאולה דלעתיד כשיטת שמואל שאומר שאין בין העוה"ז וכו', וכי על זאת סבלנו במשך אלף ותשע מאות שנה בגלות המר.

כגון דא כבר אמר זקה"ק מצאנו זי"ע בשעתו כשהברון הירש רצה לבנות את בית המקדש. וכשבאו לפני זקה"ק זי"ע והציעו לפניו הרעיון, פתח ואמר, אם רצונינו לבנות בית המקדש, בידינו הוא, יש לנו כהן שיעבוד העבודה, ויש לפנינו הרמב"ם בדיני בית הבחירה ובדיני עבודת הקרבנות, יש לנו סדר קדשים ואפשר לברר כל ההלכות הנוגעים להקריב הקרבנות, ואם תאמרו הרי טמאי מתים אנו, הרי קיי"ל טומאה הותרה בצבור. אולם וכי משום הא סבלנו במשך כל שנות הגלות, כדי שבסופה יהיה לנו בית המקדש של הברון הירש.

כיוצא בדבר מבאר החתם סופר (פר' שופטים בהפמרה ד"ה מה נאוו על ההרים) מדוע שונה גלות זו שנתארך הרבה יותר משאר גליות, ואמר כי אינו דומה גאולה העתידה במהרה בימינו לגאולות שעברו, כי אז לא היה מושג

לכל כי ה' שוכן בקרבנו, אבל האמינו לקול נביאים וחכמים שהיו מרגישים בהשגת רוה"ק וראו נסים ונפלאות הרבה, אשר עדות הם שהשכינה שורה בישראל (שבת כב:), אבל לא הושג לעין כל, משא"כ לעתיד לבא יהיו מראים באצבע הנה אלקינו זה כמבואר סוף מס' תענית (לא).

והנה אפשר כבר היינו ראויים כמה פעמים להיות נגאלים גאולה שאינה שלימה, או לשום שלום בינינו ובין אומות העולם שאנו שוכנים בצלם, או יותר מזה להיות גאולה ממש כמו בבית שני וכדומה, אבל אין חפץ בזה, כי אם גם אנחנו אפשר שנתפשר ונקבל גאולה כזו רק להיות גאולים, מ"מ אבותינו הקדושים לא יתנו עתה כי אם בגאולה שלימה, ומוב לישראל לסבול אורך הגלות כדי שתהיה בסוף גאולה שלימה כנ"ל, וכמבואר בכתבי אריז"ל וכן בזהר חדש שלפני ביאת משיח יהיה חבלי משיח, וע"י החבלי משיח מתקרב העולם התיקון.

אבל כלל ישראל הם בטבעם רחמנים בני רחמנים ולא יכולים לסבול רוב הצרות, וכמה פעמים כבר התחיל השי"ת להביא את הגאולה, והתחיל להביא על כלל ישראל חבלי משיח, ואז התחילו בני ישראל לצעוק ולבכות להשי"ת ושערי דמעות לא ננעלו, והשי"ת שהוא מלך אב הרחמן מרחם על בני ישראל ואינו ממשך הגאולה.

וז"ש קול צופיך אלו הנביאים, נשאו קול יחדיו ירננו, דכל הנביאים ביחד ירננו, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, שיהא גאולה שלימה, אתד"ק בתוספת ביאור.

ונראה להוסיף נופך בהקדם דברי זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע, (עי' ייטב פנים יפה לעינים אות יח) שרוני לשון משותף לבכי וגם לרנה וצהלה, עיי"ש.

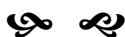
וזה כוון הנביא באומרו קול צופיך נשאו קול יחדיו, אולם ירננו הם כשרואים הפורעניות הבאות לעולם, ועכ"ז הם לא מסתפקים בישועה מועטת, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, רק שיהא ביאת בן דוד, ושיהיה הגאולה שלימה, ושיהא ארי משמיא קנחית.

ונראה שבוודאי החתם סופר באומרו זאת לא התכוון אלא לפני השואה, אבל לאחרי שנות הצר הצורר ימ"ש כשכבר התקיים בנו אחד מעיר ושנים ממשפחה, בוודאי מודה שכבר יצאנו ידי חובה.

בן מבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל עה"פ לישועתך קויתי ה' (בראשית מט, יח), אמר יעקב כד חמא ית גרעון בר יואש וית שמשון בר מנוח דקיימין לפרוקין לא לפרוקניה בגרעון אנא מסכי ולא לפרוקניה דשמשון אנא מודיק דפורקניהן פורקן דשעתא, אלהין לפרוקנד סכית ואודיקית ה' דפורקנד פורקן עלמין. דרק לישועתך קויתי ה', ישועה עולמית. בנוסח אחר איתא: אלא לפרוקניה דמשיח בן דוד, דהוא עתיד לפרוקיה ית בני ישראל ולאפקותהון מגלותא ולפורקנא סכיותא נפש.

*

בזה נבא לבאר האבות דרבי נתן רשב"ג אומר עתידה ירושלים שיתקבצו בתוכה כל האומות וכל הממלכות שנאמר יקונו אליה כל הגוים לשם ה', דהיינו שיהא מועט מחזיק את המרובה, וכדי לזכות לישועה שלא כדרך הטבע מהצורך שיהא יקונו המים אל מקום אחד, וכדברי זקה"ק באגרא דכלא שזרקו כל התאוות אל מקום אחד, ותקבלו על עצמכם למסור נפשכם להשי"ת, אז נזכה לישועה עולמית שלא כדרך הטבע.

כעת הננו עומדים ומתבוננים שגם יו"ט של שמחת תורה לא גרם לנו השתנות לטובה כי היינו עסוקים בסעודה ובריקודים ולא למדנו תורה, והנה נשקענו עוד יותר במיט רפשנו, ומגיעים לשבת בראשית דשבת יומא דאורייתא (עין זוהר ח"ג דף קער ע"א), ולדעת הרבה פוסקים אין בו חיוב בעונג מה"ת, ואז קורים בציבור תורה שבכתב ועוסקים בתורה. ולכן קורים לשבת זה שבת בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, ורואים שכל מה שעשינו לא הועיל להחיר מאסרנו ולא יתכן אלא ע"י לימוד התורה, והננו שמחים בלילי חורף הארוכות הבאות לקראתינו ומצפים להשי"ת שיתן לנו כח לעסוק בהם בדברי תורה.

(שפע חיים ירח האיתנים ח"ב עמוד רפב)

נראה לבאר למה קוראים השבת לאחר ימה"נ "שבת בראשית", ומסיימין התורה בשמע"צ ולא בשבועות, ותיכף אח"כ מתחילין מתחילת התורה, כי אחרי עבור כל הימים הנוראים ושב לעסקיו מבלי שום שינוי, הריהו שוכח מכל מה שקיבל על עצמו, צריך להתבונן כי מוכרח הוא להתחיל עתה מחדש ללמוד תורה מתחילתה, ומקבל עליו עול תורה באמת בידעו כי רק עי"כ יוכל להתקרב אל השי"ת, ועל כ"א לקבל ע"ע להרבות להגות בעסק התורה"ק, ולכה"פ יעשה לו קביעות בכל בוקר ובכל ערב, ומי שתורתו אומנותו יקבל ע"ע ללמוד במשך כל היום, ושיחת חולין תהא בעיניו חמורה כאכילת חזיר רח"ל, ולא יפסיק באמצע הלימוד בשום אופן, ובכח התורה"ק יעזור השי"ת לשבר כח הסט"א, ונוכל לשוב אליו באמת ולעבדו בלבב שלם. ולזה מתחילין מבראשית שמקבלין אנו ע"ע להתחיל הכל מחדש בקבלה גמורה ומוחלטת.

(ד"ת שנה ט' גליון א')

זהו יחודה של שבת זו הבעל"ט שנקראת שבת בראשית. דאחרי הימים הקדושים שכל איש ישראל קיים וקבל בעצמו לכבוד התורה, ללמדה ולשמרה, וביותר ביום שמחת התורה שבאו בברית יחד לשמוח ולשיר לכבוד התורה בקול נעים גילה ורגן, ולפזז ולכרכר בכל עוז לכבודה, הנה בזאת יבחן לב האדם דאם אמנם ממשיך בדרך הלזו אשר קיים בנפשו באותם הימים ולא ישוב לבו מאחרי התורה כבראשונה, אלא הוא מוסיף והולך בשבת ראשונה ומגביר חילים ובכוחותיו יגבר איש בלימוד התורה"ק, ומקבל ע"ע שנכון יהיה לבו לעשות כך כל ימות השנה.

(ד"ת שנה י' גליון א')

איתא בראשית, ב' ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל משה רבע"ה שנקרא ראשית שנאמר וירא ראשית לו, דאז יכולים להיות בני"י שומרי תורה ומצוות רק כשי"ל גם בשביל משה, שיש להם מנהיג טוב אשר ידריכם. ולזה קוראים אחר הימה"ק פ' בראשית להראות דאף אם יש מבנ"י אשר לא שבו בימה"ק אל ה', הכל הוא רק שלא היה ב' ראשית שלא הי' להם המנהיגים אשר מימי קדם. ועוד איתא בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, ולזה קוראים אותה אחר הימה"נ להראות שרק אחרי תשובה כראוי להבוית"ש באמת ובלב שלם יוכלו לבוא לבראשית היינו לימוד התורה וכו"ל והבן.

(ד"ת שנה ב' גליון א')

צירוף חודש חשוון היוצא מפסוק ודבש היום הזה ה', מורה שכיום הזה אחר שעברו עלינו ימים הקדושים, כל אחד טועם ורואה כי טוב ה' ומתוקים אמרותיו מדבש ונופת צופים.

(שפע חיים ירח האיתנים ח"ב עמוד רפב)

בקשתי שהבחורים יחזרו לשיעורי הישיבה תומ"י כל עוד ניצוצי התעוררות ימים הקדושים בקרבם, טרם שהטומאה התגבר לסלק גם זאת, ותלמיד חכם הוא בבחי' שבת, כיון שמעלת השבת היא יומא דאורייתא, ות"ח שעוסק בתורה תמיד הריהו כל עת בבחינת קדושת שבת, אשר קדושתה למעלה מקדושת המועדים, ומבקש אני שאל ילכו בדרך לא טובים אלא והודעת להם את הדרך ילכו בה דרך זו תורה, ואל תסתכבו ללכת בדרכים עקלקלות כי כהיום אי אפשר אלא ע"י לימוד התורה, והשכם והערב עליהם לביהמ"ד והם כלין מאליהם. ועיקר הלימוד לא לשם רכישת ידיעה, אלא ילמוד כדי שיבין ויוכל ללמוד ולהשיג שלימות, וזאת למודעי שגם הבחינות והתעודות שהנהגנו בישיבתנו, אין הכוונה אלא שעי"ז יתמידו בלימודם ויגיע לניצוץ תורה ושלימות.

ולזה נהגו זקה"ק בעל יש"מ ובעל יימ"ל זי"ע ללמוד במוצאי שמח"ת תפלות האמוראים שבש"ס בבלי וירושלמי, כיון שביום סיימו והתחילו תורה שבכתב התחילו במוצאי החג תורה שבע"פ, וכעין מ"ש הרא"ש (הובא במוש"ע י"ד סו"ס ע"ד) לגבי מצות כתיבת ספר תורה דהאידינא החיוב לכתוב משנה וגמרא ופירושיהן להגות בהן הוא ובניו עיי"ש. וברור לי שזקה"ק היה גם מסיים ש"ס בבלי וירושלמי ככל שמח"ת, (ראיתי פעם כתי"ק מה שכתב השבעות בשמה"ק שיוכל לגמור כך וכך בשנה זו), וכן נהג דו"ז הגה"ק מהארנאסטייפל זי"ע לסיים ש"ס בשמח"ת, וכנראה שעד מוצאי החג כבר הגיעו עד לרף י"ז מס' ברכות ולמדו זאת בציבור. ועכ"פ התכוונו בזה להראות שעיקר ויסוד הכל היא לימוד התורה.

(שפע חיים ירח האיתנים ח"ב עמוד רפג)

תוכן הענינים:

- בשמים אין סדר זמנים. מכתב מהבעש"ט הק' לגיסו הרה"ק ר' גרשון מקיטוב זי"ע בענין זה.
- טעם על אומרנו בברכת התורה ברוך אתה ה' נותן התורה בלשון הזה.
- ביאור בסדר הבריאה ועל הקוות המים דייקא ביום השלישי.
- בתחילת הבריאה עלה במחשבתו ית' שהים והיבשה יהא בריאה אחת ואח"כ הבדילו בתנאי שיוכל להחזירם לקדמותם.
- ביאור בהמדרש [שמו"ר כא, ו] אמר לו הקב"ה למשה לא קראת יקו המים אל מקום אחד.
- לעתיד לבא יתקיים הנס של מועט מחזיק המרובה גם להגויים.
- פירוש החתם סופר [שו"ת חיו"ד סי' רלד] על המשנה עשרה נסים וכו' עומדים צפופים ומשתחיים רווחים.
- ביאור בהמשנה [אבות ו, ד] כך הוא דרכה של תורה וכו' ומים במשורה תשתה.
- דבר זה רואים גם אצל פשוטי עמינו איך שכל אחד מוכן למסור נפשו להבורא ית"ש, ועובדא בענין זה.
- פירוש במאמרם ז"ל [ברכות ה.] א"ר לוי ב"ר חמא וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה.
- ביאור בדברי האריז"ל בליקוטי תורה עה"כ [במדבר כד, כג] או מי יחיה משמו אל אותיות משמואל, דקאי אם יתקיים ח"ו הגאולה כשיטת שמואל.
- מה שביטא זקה"ק מציאנו זי"ע בהציעו לפניו את הרעיון להקים ביהמ"ק.
- ביאור בדברי החתם סופר [פרי' שופטים בהפטרה ד"ה מה נאוו וגו'] שכמה פעמים כבר היינו ראויים להיות נגאלים גאולה שאינה שלימה.

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר צבי שפיצער הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו
הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר אליעזר אפרים פישל ני"ו
עב"ג בת הרה"ג מוה"ר חיים אלעזר ווייס שליט"א - ירושלים
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר מנחם בנימין פאשקעס הי"ו
לרגל שמחת אירוסי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר אליעזר ני"ו
עב"ג בת הרה"ח מוה"ר יחזקאל שרגא ברוך עליאס הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ג החבר יוסף מאיר ווייס שליט"א
לרגל שמחת הכנס בנו יעקב יצחק ני"ו - לעול התורה והמצוות
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר יהודה ארי' [בר"מ] טויב הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש
כמר משה יהושע פאליק ני"ו - למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח הרב מנחם מאיר הלוי שווארץ הי"ו - משב"ק
לרגל שמחת אירוסי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר ישעי' חיים ני"ו
ולרגל שמחת הולדת הנכד יקותיאל יהודה ני"ו בן לבנו
הרה"ח מוה"ר דוד מרדכי הלוי ני"ו - למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח החבר מאיר אברהם שפיצער הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן יוסף אלטר גרשון ני"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח החבר יצחק אייזיק הלוי זילבערמאן הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת מלכה עלא שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח החבר דוד מרדכי הלוי שווארץ הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן יקותיאל יהודה ני"ו
למז"ט ובשטומ"צ